

Asia: VN/10847/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työttömyysturvaa ja julkisia työvoima- ja yrityspalveluja koskevien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1) Lausuttavaa luonnoksen työttömyysturvalakia koskevista muutosesityksistä?

Yleisesti ottaen Työttömien Keskusjärjestö toteaa, että koko palkkatukijakso on luonteeltaan sellainen, että sen aikana yhdistyksissä tuetaan työnhaussa avoimille työmarkkinoille. Tässä mielessä viimeisen kuukauden ”tarkkailujakso” on tarpeeton. Tietysti on hyvä, että myös viranomaisilta saa tukea työnhakuun. Työvoimapolitiittiset sanktiot ovat kuitenkin kohtuuttomat, koska palkkatukityön aikana ihminen on töissä – ei työttömänä.

Mikäli sanktion uhalla toteutettaisiin työnhakua myös palkkatukijakson aikana, on aiheellista kysyä, voiko palkkatukityöntekijä, käyttää työaika työhakemusten tekemiseen? Pitäisikö tätä asetuksessa enemmän tähdentää? Nyt oletetaan, että työnhakija laittaa itsensä likoon sekä työnhaussa, että työnteossa. Tämä voi olla osalle palkkatukityöntekijöistä kovakin vaatimus. Työkunto ei välttämättä ole 100 % tikissä palkkatukijaksonkaan lopussa. Palkkatuellaan lähtökohtaisesti kompensoidaan alentunutta työtehoa.

Lakiehdotus vaikuttaa johdonmukaiselta lain tarkentamiselta, mutta käytännössä sanktioiden toteuttaminen kesken tai palkkatukijakson jälkeen johtanee hankaliin tilanteisiin työnhakijan ja ehkä myös työnantajan kannalta. Palkkatukijakson viimeisenä kk tarkoituksenmukaisempana olisi käynnistää keskustelu työnhakemisesta ilman velvoitetta hakea 0-4 työpaikkaa, ja soveltaa työttömyysturvalainsäädäntöä vasta, kun työnhakija on työttömyysturvalla. Muutoin työn ja työttömyyden välinen ero menee yhä sekavammaksi ja tällä voi olla arvaamattomia vaikutuksia palkkatukijärjestelmän toimivuuden ja legitimitetin kannalta. Heikkeneekö luottamus työnantajan ja työntekijän kesken?

Milloin tässä ehdotetussa uudistuksessa sanktio työpaikkojen hakematta jättämisestä astuisi voimaan, jos palkkatukityön aikana ei olisi haettu suunnitelman mukaisesti töitä? Vaikuttaisiko sanktio esimerkiksi maksettuun palkkatukeen? Joutuuko palkkatukea maksanut työnantaja hankalaan tilanteeseen, jos työnhakija, ei noudata työllistymissuunnitelmaan kirjattua velvollisuuttaan? Eli maksetaanko työnantajalle kuuluva palkkatuki normaalisti palkkatuettuun työnhakijaan kohdistuneesta sanktiopäätöksestä huolimatta? Onko työnantaja velvollinen maksamaan alennettua palkkaa työntekijälle, jos sanktio syntyy?

Työntekijän kannalta olisi myös omituista, mikäli sanktio astuisi voimaan kesken palkkatuetun työn. Olisiko tämä edes työehtosopimusten kannalta oikein tai mahdollista? Palkkatuettu työ mielletään normaaliksi työsuhteeksi ja käytännössä onkin sitä.

Kuinka pitkään työvoimapolitiittinen sanktio on voimassa, mikäli työnhakija saa töitä ennen kuin palkkatukijakso loppuu ja sanktion on esimerkiksi tarkoitus astua voimaan vasta, kun palkkatukijakso on päättynyt? Milloin sanktion siis katsotaan vanhentuneen?

Miten työttömäksi jäävä työnhakija pärjää taloudellisesti, mikäli sanktio astuu voimaan palkkatukijakson jälkeen ja henkilö jää työttömäksi? Oikeus toimeentulotukeen voi olla hankala saada, mikäli on joitain rästissä olevia palkkoja tulossa tai vasta tullut tilille. Työnhakijan kannalta palkkatuettu työ on yleensä niin matalapalkkaista, että säästöjä ei useimmiten kerry. Heti työttömäksi jäätyään toimeentulotukeen tukeutuminen voi käynnistää heti alkuun byrokratialoukun, jossa työtön työnhakija on kolmen tuen työmarkkinatuen, asumistuen ja toimeentulotuen varassa. Ehkäpä tältä byrokratialoukulta vältyttäisiin, mikäli sanktioita ei tulisi.

2) Lausuttavaa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia koskevista muutosesityksistä?

-

3) Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; kohdennettu kysymys Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja kaikille työ- ja elinkeinotoimistoille:

Onko laissa säädettyä työttömän määritelmää tulkittu säännöksen sanamuodon mukaisesti vai esitysluonnoksessa oletuksena olevalla tavalla siten, että työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:n perusteella sivutoimisesti opiskelevaa on pidetty työttömänä? Onko määritelmäsäännöksen muutokselle näkemyksenne mukaan tarpeen esittää takautuvaa soveltamista (kts. lain voimaantulo- ja siirtymäsäännös)?

-

4) Lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämistä annettua lakia koskevista muutoksista?

-

5) Lausuttavaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettua lakia koskevista muutoksista?

-

6) Lausuttavaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia koskevista muutoksista?

-

7) Työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettu laki; kohdennettu kysymys kokeilussa mukana oleville kunnille:

Onko laissa säädettyä työttömän määritelmää tulkittu säännöksen sanamuodon mukaisesti vai esitysluonnoksessa oletuksena olevalla tavalla siten, että työttömyysturvalain 2 luvun 10 a §:n perusteella sivutoimisesti opiskelevaa on pidetty työttömänä? Onko määritelmäsäännöksen muutokselle näkemyksenne mukaan tarpeen esittää takautuvaa soveltamista (kts. lain voimaantulo- ja siirtymäsäännös)?

-

8) Lausuttavaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettua valtioneuvoston asetusta koskevista muutoksista?

-

9) Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettu valtioneuvoston asetus; kohdennettu kysymys Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolle:

Säännös, joka koskee Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimiston nykyistä laajempaa toimivaltaa antaa työvoimapolitiittisia lausuntoja toisen työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaan työttömyysturvaoikeudesta olisi mahdollista saattaa voimaan muita muutoksia nopeammalla aikataululla. Pidätkö tätä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon, että vuorottelukorvaukseen liittyviä lausuntoja koskeva muutos tehtäisiin tässä tapauksessa asetukseen myöhemmin, ja kuntien asiakkaana olevia työnhakijoita koskeviin työvoimapolitiittisiin lausuntoihin liittyvän toimivallan laajentaminen edellyttää lain tasolla tehtävää muutosta?

-

10) Muuta lausuttavaa?

Onko uuden pohjoismaisen työvoimapalvelun aikana syntynyt enemmän tilanteita, joissa työttömällä ja virkailijalla on aivan eri käsitys siitä mitä työllistymissuunnitelmassa on sovittu? Aiemmissa työnhakusuunnitelmissa on puhuttu asiakkaan kanssa sopimisesta. Nyt laki velvoittaa sanelevasti työllistymissuunnitelman hyväksymisestä - ei sopimisesta. Työ- ja elinkeinotoimiston on varmistuttava, että työnhakija "ymmärtää suunnitelman". Muuta vaatimusta ei TE-toimistolle ole, kuin että asiakas ymmärtää mitä hänelle sanellaan.

Alla lainaus nykyisestä laista:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120916#L2P12>

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®

Finlex ® on oikeusministeriön omistama oikeudellisen aineiston julkinen ja maksuton Internet-palvelu.

12 § (30.12.2021/1379)

Työllistymissuunnitelman sisältö

Työllistymissuunnitelmaan sisällytetään työnhakuvelvollisuus ja muita työnhakuun tai yritystoiminnan kehittämiseen liittyviä toimia, joiden tavoitteena on työnhakijan nopea työllistyminen avoimille työmarkkinoille. Lisäksi työllistymissuunnitelmaan sisällytetään tarvittaessa työnhakijan palvelutarpeen mukaisia julkisia työvoima- ja yrityspalveluja sekä muita työnhakijan osaamista, työmarkkinavalmiuksia sekä työ- ja toimintakykyä lisääviä palveluja ja työnhakuun tai yritystoiminnan kehittämiseen sekä työllistymiseen vaikuttavan työ- ja toimintakyvyn tai terveydentilan selvittämiseen liittyviä toimia. Tarvittaessa työllistymissuunnitelmaan sisällytetään työ- ja elinkeinotoimiston päätös siitä, täyttääkö henkilö Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (242/2022) 4 §:n mukaiset edellytykset yhtiöön työllistämiseksi. (1.4.2022/244)

Työllistymissuunnitelmassa on sovittava suunnitelman toteuttamisen seurannasta ja määräajasta, jonka kuluessa työnhakijan on ilmoitettava suunnitelman toteuttamisesta. Jos työ- ja elinkeinotoimisto edellyttää työnhakijan oman ilmoituksen lisäksi muuta selvitystä suunnitelman toteuttamisesta, tämä on kirjattava suunnitelmaan.

Työ- ja elinkeinoviranomainen ja työnhakija hyväksyvät työllistymissuunnitelman. Suunnitelman rakenteesta, hyväksymisestä ja arkistoinnista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tässä ote valtioneuvoston asetuksesta:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220309>

Valtioneuvoston asetus julkisesta työvoima- ja... 309/2022 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX[®]

Finlex[®] on oikeusministeriön omistama oikeudellisen aineiston julkinen ja maksuton Internet-palvelu.

www.finlex.fi

"5 §

Työllistymissuunnitelman ja sitä korvaavan suunnitelman hyväksyminen ja arkistointi

Suunnitelman osapuolet hyväksyvät työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman toimintasuunnitelmaosion.

Työnhakija hyväksyy suunnitelman sähköisesti siihen tarkoitetussa verkkopalvelussa tai allekirjoittamalla suunnitelman. Jos suunnitelma hyväksytään allekirjoittamalla, allekirjoitettu suunnitelma annetaan työnhakijalle. Työ- ja elinkeinotoimisto voi edellyttää myös muuta tapaa, jolla työnhakija hyväksyy suunnitelman. Työ- ja elinkeinotoimiston on tällöin varmistuttava siitä, että työnhakija ymmärtää suunnitelman sisällön ja merkityksen, ja hyväksytty suunnitelma on toimitettava työnhakijan saataville verkkopalveluun tai muulla soveltuvalla tavalla.

Työ- ja elinkeinotoimiston kappale hyväksytään ja arkistoidaan sähköisesti työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään. Jos työnhakija hyväksyy suunnitelman muulla tavalla kuin verkkopalvelussa tai allekirjoittamalla, hyväksymisestä on tehtävä merkintä asiakastietojärjestelmään. Jos kunnan edustaja on osallistunut suunnitelman laatimiseen, kunnalla on pyynnöstä oikeus saada kopio suunnitelmasta."

Alla on esimerkki vanhemmasta työnhakusuunnitelman muotoilusta, jossa työnhakusuunnitelmasta sovitaan:

Työttömyysturvalaki 1997

2 a luku

Yhteistyö työttömän työnhakija-asiakkaan kanssa

10 c §

Oikeus työnhakusuunnitelmaan

Työttömällä työnhakijalla on oikeus yhteistyössä työvoimatoimiston kanssa laadittavaan työnhakusuunnitelmaan. Työnhakusuunnitelmassa sovitaan työttömän työnhakijan työllistymistä edistävästä toimenpiteistä.

Työttömien Keskusjärjestö pitää erittäin arvelluttavana tilannetta, jossa työllistymistä edistävällä viranomaisella olisi oikeus sanella asiakasta kuulematta/asiakkaan tahdon vastaisesti, mitä työllistymissuunnitelmaan kirjataan – ainoana velvollisuutenaan todistaa, että asiakas ymmärtää, mitä hänelle veloitetaan tehtävän. Näissä olosuhteissa ei voi syntyä luottamuksellista yhteistyötä ja rapauttaa yhteiskuntamoraalia.

Haapakoski Jukka
Työttömien Keskusjärjestö ry

